

โครงการบูรณาการการวิจัย 1 คณะ 1 โมเดล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา:
กฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา¹
Integration Project of 1 Faculty, 1 Model, Faculty of Law, University of Phayao:
Law for Community Empowerment in Chiang Muan District, Phayao Province²

กาญจนา รุ่งรัตน์ ไมรินทร์³
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: kanchanurat.ma@up.ac.th

Kanchanurat Mairin⁴
Faculty of Law, University of Phayao
19 Moo 2, Maeka, Mueang, Phayao 56000, Thailand
Email: kanchanurat.ma@up.ac.th

กัญญ์กัญญา ใจการวงศ์สกุล⁵
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: kankanya.ja@up.ac.th

Kankanya Jaikarnwongsakul⁶
Faculty of Law, University of Phayao
19 Moo 2, Maeka, Mueang, Phayao 56000, Thailand
Email: kankanya.ja@up.ac.th

Received: April 25, 2020 Revised: August 24, 2020 Accepted: September 9, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นด้านกฎหมายของพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน รวมถึงขยายผลถ่ายทอดความรู้กฎหมายไปสู่ประชาชนได้ง่ายขึ้น โดยอาศัยผู้นำชุมชนในพื้นที่ โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ทำกิจกรรมกับผู้นำชุมชนรวมจำนวน 38 คน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Analyzed Descriptive)

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปี 2562.

² Granted Research Grant, University of Phayao, 2019.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistance Professor, Lecturer.

⁵ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁶ Associate Professor, Lecturer.

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาหลักในพื้นที่นั้นมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ย ส่วนปัญหารองลงมาเป็นเรื่องการทวงถามหนี้ การค้าประกัน การจัดการมรดก การหมิ่นประมาท การขายฝาก และการทำพินัยกรรม ทั้งนี้ มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดทำรูปแบบเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ข้อมูลจากการสำรวจ มีการทำกิจกรรมกับผู้นำชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นสื่อแนะนำเสนอความรู้กฎหมายในรูปแบบโปสเตอร์และอินโฟกราฟิกที่สามารถเข้าถึงความรู้กฎหมายได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยสามารถใช้โทรศัพท์สแกนคิวอาร์โค้ด (QR Code) ทั้งนี้แล้ว พบว่าเมื่อผู้นำชุมชนได้นำสื่อความรู้กฎหมายดังกล่าวไปเผยแพร่ ณ สถานที่ประชุมประจำหมู่บ้านเพื่อขยายผลความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านของตนแล้วนั้น ประชาชนในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงกฎหมายได้ง่ายขึ้น เกิดประโยชน์ในพื้นที่ เกิดความตื่นตัวในการตระหนักถึงความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น ในท้ายนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้ติดตามประเมินผลในพื้นที่เป็นระยะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ: กฎหมาย; สร้างความเข้มแข็ง; ชุมชน

Abstract

This article aims to identify problems relating to laws in Chiang Muan District, Phayao Province. The data acquired is then analyzed in order to find out solutions that guarantee sustainable outcomes. Another objective is to promote the public's greater and easier access to legal knowledge, with an assistance of community leaders. It is a quantitative research based on documentary reviews, interviews with people in the area and activity engagements with the total of 38 community leaders. All the data acquired is then analyzed and made into descriptive paragraphs.

Research results show that major legal problems in Chiang Muan are mainly related to laws on money loans and interest rates. Other problems include debt claims, suretyship, legacy management, defamation, sale with a right of redemption and will-making. All of these problems can be solved by organizing legal knowledge disseminating activities based on the data collected from the research and engaging activities with community leaders. Information technology should be applied to promote the legal knowledge. Media such as posters or infographic should be used to promote an easier access to update legal knowledge. Any person can use his smart phone to scan a QR Code and gain an access to useful legal knowledge. Community leaders can then relay the legal knowledge or help to disseminate useful information in regular village meetings. The legal knowledge is therefore accessible for all villagers as well as for other people in the vicinities. As a result, possessing a better level of legal knowledge, villages are more aware of legal problems and their serious consequences. Finally, the author

recommends the project should be monitored and assessed on a regular basis so as to ensure maximum benefits for the people in the area, which leads to the success and efficiency of the project.

Keywords: Law; Empowerment; Community

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นอีกหนึ่งทิศทางหลักของการพัฒนาประเทศ สถาบันการศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีศักยภาพและความสามารถในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ ทั้งนี้ จากนโยบายของประเทศได้ปรับบทบาทให้สถาบันการศึกษาเป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนาประเทศ ดังนี้แล้ว มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ จึงได้มีนโยบายพัฒนาจังหวัดพะเยาให้มีความเจริญก้าวหน้า และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลการดำเนินงานพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยพะเยา คือ “โครงการ 1 คณะ 1 โมเดล” ต่อมาได้ยกระดับการพัฒนาขึ้นเป็น “โครงการ 1 คณะ 1 สัญลักษณ์ความสำเร็จ” เพื่อสอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยพะเยาที่ว่า “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” อันเป็นการสนับสนุนให้ทุกคณะของมหาวิทยาลัยพะเยานั้นร่วมดำเนินการพัฒนาชุมชน โดยการนำความรู้มาบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ เพื่อไปใช้ในการจัดการปัญหาในชุมชน ส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหาชุมชน และขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่แต่ละอำเภอของจังหวัดพะเยา⁷

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยานั้นมีพื้นที่ที่ดูแล คือ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยมีการดำเนินการโครงการต่าง ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างหลากหลายในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยผ่านความร่วมมือของชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เช่น โครงการวิจัยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแบบเอปซีในพื้นที่ตำบลบ้านมาง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา, โครงการให้คำปรึกษาและเผยแพร่ความรู้กฎหมายสู่ชุมชน, โครงการช่วยคนไทยให้มีสัญชาติไทย, โครงการพัฒนาแนวทางการขจัดปัญหาสถานะบุคคลและสืบค้นวัฒนธรรมพื้นเมือง, โครงการวิจัยสถานการณ์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้สินครัวเรือนของประชาชนตำบลบ้านมาง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา, โครงการวิจัยการถ่ายทอดความรู้ทางกฎหมาย เพื่อให้ความคุ้มครองสูงของชาวไทลื้อในเขตพื้นที่อำเภอเชียงม่วน, โครงการวิจัยผ้าทอไทลื้อเชียงม่วน: การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คุณค่า และการพัฒนาที่ยั่งยืน, โครงการวิจัยดอกซ้อ ขนมห่วงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทลื้อผ่านมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ เป็นต้น

จากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของคณะนิติศาสตร์ในพื้นที่ดังกล่าวที่ผ่านมาเป็นเวลาเกือบ 1 ทศวรรษนั้น เป็นการหยิบยกประเด็นปัญหาของพื้นที่บางประการขึ้นมาเพื่อแก้ไขเท่านั้น ซึ่งยังมีอีกหลายปัญหาที่ยังไม่ได้ดำเนินการ และด้วยผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2562 เพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่องจึงได้ทำ “โครงการบูรณาการการวิจัย 1 คณะ 1 โมเดล

⁷ University of Phayao, 1 Faculty, 1 Signature, 1 Faculty, 1 Model (Phayao: S.A. Graphic Film, 2020), 53-56. [In Thai]

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา: กฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา” โดยบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตสามารถนำความรู้กฎหมายไปสร้างประโยชน์และพัฒนาชุมชน อันเป็นโมเดลและสัญลักษณ์ความสำเร็จของคณะนิติศาสตร์ในด้านหนึ่ง ผู้เขียนได้ตั้งคำถามการศึกษาวิจัยว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในเรื่องใด ทำอย่างไรเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความรู้กฎหมายได้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ดำเนินการผลการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อสำรวจถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
- 1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่สำรวจพบในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
- 1.2.3 เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและขยายผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษาวิจัยไปสู่การพัฒนาพื้นที่ที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาความต้องการในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางด้านกฎหมายของพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการขยายผลการถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ โดยสัมภาษณ์และทำกิจกรรมกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 38 คน

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งได้ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของพื้นที่โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนประกอบด้วยปลัดอำเภอ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 38 คน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ปัญหาที่พบ ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ให้สามารถเข้าใจเข้าถึงความรู้กฎหมายได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้นำชุมชน และขยายผลความรู้กฎหมายสู่ประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่อไป และรวมถึงทำการวิเคราะห์ สรุปข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารและข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนา (Analyzed Descriptive)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
- 1.5.2 ทำให้ทราบถึงผลวิเคราะห์ของปัญหาที่สำรวจพบในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
- 1.5.3 ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาและขยายผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษาวิจัยไปสู่การพัฒนาพื้นที่ที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาความต้องการในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

2. ผลการวิจัย

2.1 ผลการสำรวจถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของชุมชนอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้แก่ ปลัดอำเภอเชียงม่วนที่ปฏิบัติงานของศูนย์ดำรงธรรม รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมจำนวน 38 คน จากการศึกษาค้นคว้า มีประเด็นปัญหาทางกฎหมายในพื้นที่ที่ควรได้รับการแก้ไขและได้รับพัฒนา ดังนี้แล้ว ประเด็นการกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ยนั้น เป็นประเด็นปัญหาที่มีการสะท้อนถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29, รองลงมา นั้น เป็นประเด็นการทวงถามหนี้ ร้อยละ 15.8, อันดับที่ 3 เป็นประเด็นการค้าประกัน ร้อยละ 13.2, อันดับที่ 4 เป็นประเด็นการจัดการมรดก และการหมั้นประมาท ร้อยละ 7.8, อันดับที่ 5 เป็นประเด็นการขายฝากที่ดิน การทำพินัยกรรม และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ร้อยละ 5.3 และอันดับที่ 6 เป็นประเด็นการทำโฮมสเตย์ ร้อยละ 2.7 จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่า ในพื้นที่ที่มีปัญหาหลักในประเด็นเกี่ยวกับกู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยและการค้าประกัน อันเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับปัญหานี้สิน ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมายในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

เมื่อได้ทำการสำรวจปัญหาและจากการร่วมทำกิจกรรมกับผู้นำชุมชน จึงได้วิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา พบว่าประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งได้จัดทำรูปแบบทำให้การเข้าใจเข้าถึงกฎหมายเป็นเรื่องง่าย สะดวก เกิดประโยชน์เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง ดังนั้นผู้เขียนจึงสรุปประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ที่สะท้อนจากผู้นำชุมชน และจัดทำเป็นรูปแบบภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) และให้เรียนรู้ความรู้กฎหมายโดยใช้งานผ่านวิธีการสแกน คิวอาร์โค้ด (QR Code) ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

2.2.1 การกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ย

ในเรื่องการกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ยนั้นพบว่า ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำสัญญากู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ยที่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย ผู้เขียนได้สรุปประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของพื้นที่ที่ทำการศึกษาดังนี้ การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ขึ้นไป ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือ และต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมจึงฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ โดยมีข้อความที่แสดงให้เข้าใจได้ว่าเป็นการกู้ยืมเงินกันและมีจำนวนเงินที่กู้ยืม โดยหลักฐานจะเกิดขึ้นขณะหรือภายหลังกู้ยืมก็ได้ และใช้อายุความทั่วไปในการฟ้องร้องเงินกู้ยืมคือ 10 ปี⁸ ส่วนอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเงินของบุคคลทั่วไปนั้น สามารถเรียกได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือไม่เกิน 1.25 บาท ต่อเดือน แต่กรณีผู้ให้กู้ยืมเป็นสถาบันการเงินสามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ได้ ส่วนกรณีที่ตกลงเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ไว้แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ให้ใช้อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี การคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ทำให้ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ และยังมีความผิดทางอาญาระวางโทษ

⁸ Panya Thanomrood, *Loan, Surtyship, Mortgage and Pledge*, 9th ed. (Bangkok: The Thai Bar Under the Royal Potronage, 2013), 28-31. [In Thai]

จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนการผิดนัดชำระหนี้ในหนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดได้ร้อยละ 7.5 ต่อปี แต่เจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นได้ โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย⁹

2.2.2 การทวงถามหนี้

ในเรื่องการทวงถามหนี้พบว่ามีประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบถึงการทวงถามหนี้ที่ถูกต้อง เวลา และสถานที่รวมถึงวิธีการทวงถามหนี้ ผู้เขียนได้สรุปประเด็นสำคัญดังกล่าวตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 คือ ผู้ทวงถามหนี้ ได้แก่ ธนาคร บริษัทเช่าซื้อ บริษัทให้กู้ยืมเงินหรือสินเชื่อ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ ผู้รับมอบอำนาจ เจ้าหนี้ในระบบ ผู้จัดการให้มีการเล่นการพนันเป็นปกติธุระตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ทั้งนี้ ไม่ว่าหนี้จะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ หรือสนับสนุนการทวงถามหนี้ซึ่งมิใช่ของตน เว้นแต่ในกรณีเป็นหนี้ของสามี ภริยา บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตน หรือมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย ส่วนวิธีการทวงถามหนี้อาจติดต่อโดยโทรศัพท์ หนังสือเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออื่น ๆ และมีข้อห้ามการทวงถามหนี้ คือ ไม่ใช้การประจาน ไม่ดูหมิ่น ไม่ข่มขู่ ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เปิดเผยความเป็นหนี้ให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องทราบหรือกระทำการอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น และติดต่อทวงถามหนี้ได้ 1 ครั้งต่อวัน ในเวลาวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยทวงถามได้ตั้งแต่เวลา 08.00-20.00 น. ส่วนวันเสาร์และวันอาทิตย์นั้น สามารถทวงถามหนี้ได้ตั้งแต่เวลา 08.00-18.00 น.

2.2.3 การค้ำประกัน

ในเรื่องการค้ำประกันพบว่ามีประชาชนในพื้นที่ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบ สิทธิต่าง ๆ ของผู้ค้ำประกัน ผู้เขียนจึงได้สรุปประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ การค้ำประกันนั้นเป็นสัญญาที่ผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ โดยสัญญาต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันด้วย จึงจะนำมาฟ้องร้องบังคับคดีได้ และการค้ำประกันจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนี้อันสมบูรณ์ ต้องระบุหนี้ที่ประกันโดยชัดแจ้ง ระยะเวลา ดังนั้นผู้ค้ำประกันจะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้¹⁰ ทั้งนี้ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบตามที่ตกลงในสัญญาโดยจำกัดความรับผิดไว้หรือไม่ก็ได้ หากค้ำประกันอย่างไม่มีจำกัดแล้วผู้ค้ำประกันจะต้องจ่ายดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนตลอดจนค่าภาระติดพันแห่งหนี้ด้วย แต่ผู้ค้ำประกันก็ยังมีสิทธิไต่ถามได้ดังนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ มีสิทธิที่จะให้เจ้าหนี้บังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้และการพิสูจน์นั้นไม่ยาก มีสิทธิที่จะให้เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินที่ยึดไว้เป็นประกันของลูกหนี้เอาชำระหนี้ก่อนถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นประกัน

2.2.4 การจัดการมรดก

ในเรื่องการจัดการมรดกพบว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมาก บางส่วนมีปัญหาในการจัดการมรดกหลังจากที่มีการตาย ผู้เขียนจึงสรุปกฎหมายที่สำคัญได้ดังนี้ คือ เมื่อบุคคลใดตาย ทรัพย์สิน สิทธิ

⁹ Sanankorn Sotatipan, *Obligation Law (Effect of Obligation)*, 4th ed. (Bangkok: Winyuchon, n.d.), 305-311. [In Thai]

¹⁰ Jaran Pakdeethanakul, *Effect and Extinction of Obligation*, 2nd ed. (Bangkok: Krungsiam, 2015), 157-158. [In Thai]

หน้าที่ ความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นของเจ้ามรดกที่มีอยู่ก่อนตายตกทอดแก่ทายาท การเป็นทายาทแบ่งเป็น 2 กรณี คือ 1) ทายาทโดยธรรม เป็นทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย กล่าวคือ ผู้สืบสันดาน บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา รวมถึงคู่สมรส โดยทายาทโดยธรรมจะแบ่งเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และญาติซึ่งโดยเรียงลำดับตามความใกล้ชิด และ 2) ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ทายาทที่ผู้ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ซึ่งอาจเป็นคนอื่นนอกเหนือจากทายาทโดยธรรมก็ได้ ถ้าเจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ มรดกก็จะตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม

2.2.5 การทำพินัยกรรม

ในเรื่องการทำพินัยกรรมนั้นพบว่า ในพื้นที่ที่มีความประสงค์ทราบถึงเรื่องการทำพินัยกรรมสาระสำคัญการทำพินัยกรรมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ผู้เขียนจึงสรุปถึงการการทำพินัยกรรมแต่ละแบบให้ทราบ การทำพินัยกรรมเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินหรืออื่น ๆ ที่ผู้ตายประสงค์ให้มีผลเมื่อตนตายไปแล้ว ซึ่งจะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้ใดก็ได้ ผู้ที่ทำพินัยกรรมต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ มิฉะนั้นพินัยกรรมนั้นตกเป็นโมฆะคือใช้ไม่ได้ในทางกฎหมาย¹¹ ทั้งนี้ พินัยกรรมมี 4 แบบ คือ 1) พินัยกรรมแบบธรรมดา, 2) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ, 3) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง และ 4) พินัยกรรมแบบลับ

นอกจากนี้ ยังพบว่าประชาชนในพื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทระหว่างกันชุมชน ซึ่งผู้เขียนได้สรุปสาระสำคัญและบทลงโทษของกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาและหมิ่นประมาททางแพ่ง อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อความจริงทำให้เสียชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของผู้อื่น¹² รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับการขายฝากที่ดิน และชุมชนยังมีความประสงค์ทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 การทำโฮมสเตย์ (Home Stay) หรือสถานที่พักขนาดเล็ก ซึ่งผู้เขียนได้สรุปความรู้ทางกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ที่สำรวจพบไว้ในรูปแบบภาพอินโฟกราฟิก เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถเข้าถึงความรู้เหล่านี้ได้สะดวก

2.3 การขยายผลการถ่ายทอดความรู้จากผู้นำชุมชนสู่ประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ในการศึกษาวิจัยเชิงพื้นที่นั้น มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เพื่อร่วมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีและชุมชนยังได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงได้ร่วมทำกิจกรรมการอบรมความรู้กฎหมายขยายผลโดยได้นำแผ่นป้ายโปสเตอร์ที่ออกแบบเชื่อมโยงกับแผนที่ของอำเภอเชียงม่วน ซึ่งมีความรู้กฎหมายแต่ละประเด็นที่พบในพื้นที่ไปเผยแพร่ต่อในที่ประชุมหมู่บ้านของตน และมีการขยายผลถ่ายทอดงานวิจัยและความรู้กฎหมายสู่ประชาชนในพื้นที่ โดยผู้นำชุมชนทำหน้าที่สื่อสารส่งต่อความรู้ความเข้าใจปัญหาเกี่ยวกับประเด็นกฎหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สาธิตการใช้งานในโปสเตอร์ที่ได้รับมาให้ประชาชนทดลองใช้ พบว่าประชาชน

¹¹ Kanit Na Nakhon, *Introduction of the Civil and Commercial Code* (Bangkok: Winyuchon, 2016), 245-246. [In Thai]

¹² Waree Nasakul, *Wrongful Act Management of Affairs without Mandate and Undue Enrichment Law*, 3rd ed. (Bangkok: Krungsiam, 2015), 122-135. [In Thai]

ในหมู่บ้านได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการขยายผลการถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชน แต่ละหมู่บ้านรวมทั้งหมด 350 คน และสะท้อนจากผู้นำชุมชนว่าประชาชนเกิดการตื่นตัวในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นกฎหมายของพื้นที่ และรูปแบบการเผยแพร่ความรู้กฎหมายในรูปแบบที่มีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ก่อให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึงกฎหมายได้สะดวกและง่ายขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากงานศึกษาวิจัยในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้ากับสังคมปัจจุบัน อันเป็นโมเดลกฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้อย่างน่าสนใจอีกช่องทางหนึ่งด้วย ซึ่งรูปแบบวิธีการนี้ยังสามารถเป็นโมเดลที่เป็นต้นแบบให้ชุมชนพื้นที่อื่น ๆ สามารถต่อยอดนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

โดยผู้เขียนได้รวบรวมภาพที่ดำเนินการลงพื้นที่ ปรากฏเป็นภาพโมเดลและสัญลักษณ์ความสำเร็จของกฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ได้ดังนี้

ภาพ: โมเดลและสัญลักษณ์ความสำเร็จของกฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

การศึกษารั้งนี้ เป็นการพัฒนาโจทย์วิจัยบนพื้นฐานของสภาพปัญหาของพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางด้านกฎหมายในหลายเรื่องตามบริบทของพื้นที่ และรูปแบบที่ได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ส่งผ่านจากผู้นำชุมชนสู่ประชาชนให้มีความรู้กฎหมายเพิ่มมากขึ้น สะท้อนถึงการสร้างบทบาทผู้นำชุมชนที่เป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างใกล้ชิด การสร้างผู้นำที่มีความรู้ทางกฎหมายจะช่วย

ให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นที่พึ่งที่ดีของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง¹³ โครงการศึกษานี้เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงตอบสนองการแก้ไขปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน การนำกฎหมายมาแก้ไขปัญหาของชุมชน อันเป็นการสร้าง 1 คณะ 1 โมเดล: กฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา เพื่อให้เป็นโมเดลแสดงสัญลักษณ์ความสำเร็จอีกรูปแบบหนึ่งของคณะนิติศาสตร์ เป็นการดูแลชุมชนในด้านกฎหมาย ก่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดผลกระทบเชิงบวกในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมด้วยกัน เพื่อพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันจะลดความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องคดีและลดความเสียหาย รวมถึงเป็นการยกระดับบทบาทของผู้นำชุมชนให้เป็นที่พึ่งของประชาชนเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนำไปขยายผลเพื่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้ รวมถึงเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมายเพื่อให้สังคมเกิดความยุติธรรมขึ้น อันเป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนในสังคมเพราะความยุติธรรมนั้นคือ ความสุขทางสังคม¹⁴ สร้างคุณค่าและเป็นต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนด้วยกฎหมาย และใช้กฎหมายสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้สมบูรณ์แบบ

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าเพื่อให้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้นได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่องเหมาะสม จึงควรมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ในผลการนำความรู้กฎหมายที่ได้จัดกิจกรรมอบรมเผยแพร่แก่ผู้นำชุมชนและประชาชน และใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบันทึกสถิติข้อมูลของการที่ประชาชนสนใจและเข้าถึงกฎหมาย ซึ่งแต่ละเรื่องมีจำนวนสัดส่วนมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงทิศทางความสนใจและความรู้กฎหมายของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนปรับเปลี่ยนการเผยแพร่ความรู้กฎหมายเรื่องอื่น ๆ ตามความต้องการและความสนใจของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงประเมินรูปแบบของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ว่า มีความเหมาะสมที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นของชุมชนแต่ละด้านอย่างไรบ้าง และสามารถต่อยอดให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมได้หรือไม่ เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวนั้นได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน และตรงกับบริบทของพื้นที่นั้น

References

- Jaran Pakdeethanakul. *Effect and Extinction of Obligation*. 2nd ed. Bangkok: Krungsiam, 2015. [In Thai]
- Jitti Tingsapat. *Legal Profession*. Bangkok: Winyuchon, 2015. [In Thai]
- Kanit Na Nakhon. *Introduction of the Civil and Commercial Code*. Bangkok: Winyuchon, 2016. [In Thai]

¹³ Kankanya Jaikarnwongsakul and Thep Wongsupa, "The Situation Legal Problems Related to the Household Debts in Tumbon Banmang, Chiangmuan District, Phayao Province," *Ramkhamhaeng Law Journal* 6, no. 1 (1 January-30 June 2017): 19-52. [In Thai]

¹⁴ Hans Kelsen, "The Pure Theory of Law and Analytical Jurisprudence," *Harvard Law Review* 55, no. 1 (1941): 44-62.

-
- Kankanya Jaikarnwongsakul. "The Development of Legal Knowledge for the Benefit of the Community in Terms of the Management of Debt Problems for the People." *Naresuan University Law Journal* 10, no. 1 (January-June 2017): 195-219. [In Thai]
- Kankanya Jaikarnwongsakul, and Thep Wongsupa. "The Situation Legal Problems Related to the Household Debts in Tumbon Banmang, Chiangmuan District, Phayao Province." *Ramkhamhaeng Law Journal* 6, no. 1 (1 January-30 June 2017): 19-52. [In Thai]
- Kelsen, Hans. "The Pure Theory of Law and Analytical Jurisprudence." *Harvard Law Review* 55, no. 1 (1941): 44-62.
- Panya Thanomrood. *Loan, Surtyship, Mortgage and Pledge*. 9th ed. Bangkok: The Thai Bar Under the Royal Patronage, 2013. [In Thai]
- Sanankorn Sotatipan. *Obligation Law (Effect of Obligation)*. 4th ed. Bangkok: Winyuchon, n.d. [In Thai]
- Taweekiat Meenakanich. *Introduction Business Law*. 16th ed. Bangkok: Winyuchon, 2016. [In Thai]
- University of Phayao. *1 Faculty, 1 Signature, 1 Faculty, 1 Model*. Phayao: S. A. Graphic Film, 2020. [In Thai]
- Waree Nasakul. *Wrongful Act Management of Affairs without Mandate and Undue Enrichment Law*. 3rd ed. Bangkok: Krungsiam, 2015. [In Thai]